

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
«30» серпня 2021 року,
протокол № 1.

Ректор, голова вченої ради
університету, доктор юридичних наук,
професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

«30» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Екологія людини»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 Туризм
галузі знань 24 Сфера обслуговування**

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри філософії,
соціально-гуманітарних наук та
фізичного виховання, кандидатка
біологічних наук, доцентка
«27» серпня 2021 року

_____ Тетяна ВИГОВСЬКА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних
наук та фізичного виховання
«27» серпня 2021 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри,
доктор філософських наук, професор
«27» серпня 2021 року

_____ Леонід ВИГОВСЬКИЙ

Деканеса факультету управління та
економіки, кандидатка економічних
наук, доцентка
«27» серпня 2021 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
«28» серпня 2021 року, протокол № 1.

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка
«28» серпня 2021 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		3
2.	Заплановані результати навчання		4
3.	Програма навчальної дисципліни		6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		7
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	7
	4.2.	Аудиторні заняття	8
	4.3.	Самостійна робота студентів	8
5.	Методи навчання та контролю		8
6.	Схема нарахування балів		8
7.	Рекомендовані джерела		9
	7.1.	Основні джерела	9
	7.2.	Допоміжні джерела	10
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		10

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 24 Сфера обслуговування
2. Код і назва спеціальності	– 242 Туризм
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Екологія людини
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ЗПВ 1.2.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4 / 120
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 52
% від загального обсягу	– 43
лекційні заняття (годин)	– 26
% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 26
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 68
% від загального обсягу	– 57
тижневих годин:	– 7
аудиторних занять	– 3
самостійної роботи	– 4
3) заочна форма навчання:	– відсутня
аудиторні заняття (годин)	–
% від загального обсягу	–
лекційні заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
семінарські заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–

- самостійна робота (годин) –
- % від загального обсягу –
- тижневих годин:
- аудиторних занять –
- самостійної роботи –
12. Форма семестрового контролю – залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:
- 1) попередні дисципліни – ЗПО 7 «Фізичне виховання»
- 2) супутні дисципліни – ЗПО 8 Психологія
- 3) наступні дисципліни – ЗПО 10 «Безпека в туризмі»,
ППО 4.2 «Організація туристичних подорожей»,
ППО 4.3 «Організація екскурсійної діяльності»,
ППО 9. «Рекреалогія»,
ППВ 5.6 «Курортна справа»,
ППВ 6.5 «Спеціалізований туризм (лікувально-оздоровчий, екологічний, сільський, спортивний)».
14. Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Загальні компетентності: К02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. К03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. К05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук. ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціо-, еколого-, економічної відповідальності та громадянської свідомості. ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності. ПР22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.</p>

<p align="center">Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</p>	
<p align="center">1. Знання</p>	
<p align="center"><i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i></p>	
<p>1.1) вільно володіти понятійним апаратом;</p>	

1.2)	називати закони, що регулюють правовідносини в сфері охорони довкілля;
1.3)	вміти аналізувати процеси, що відбуваються сьогодні в антропоєкосистемах різного рівня (від локальних до глобальних);
1.4)	знати про процеси матеріального і енергетичного обміну в екосистемах різного рівня та про шляхи запобігання їх забруднення;
1.5)	мати уявлення про основні напрямки сучасної діяльності суспільства по гармонізації відносин з природою.
2. Розуміння	
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1)	сутність негативного впливу людини на біосферу;
2.2)	які основні напрямки сучасної діяльності суспільства по гармонізації відносин з природою;
2.3)	які основні умови збереження глобальної екологічної рівноваги.
2.4)	важливість формування екологічної свідомості та екологічної культури;
2.5)	необхідність переходу до використання відновлюваних джерел енергії;
2.6)	потребу у енергоощадних технологіях.
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	отримувати і застосовувати екологічну інформацію;
3.2)	виявляти недоліки екологічного управління;
3.3)	визначити приклади негативного впливу людини на біосферу;
3.4)	здійснювати екологічний моніторинг шляхом біоіндикації;
3.5)	вміти підготувати невелику статтю на екологічну тематику до ЗМІ.
4. Аналіз	
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	аналізувати процеси, що відбуваються в антропоєкосистемах різного рівня;
4.2)	дискутувати щодо процесів депопуляції в Україні;
4.3)	аналізувати отриману екологічну інформацію і робити правильні висновки;
4.4)	аналізувати екологічну ситуацію певного регіону і вносити пропозиції по її покращенню.
5. Синтез	
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	аргументувати потребу переходу до еколого-економічного природокористування;
5.2)	формулювати основні принципи раціонального природокористування;
5.3)	упорядковувати розрізнену інформацію про стан з водозабезпеченістю населення України;
5.4)	аргументувати потребу безперервної екологічної освіти.
6. Оцінювання	
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	оцінювати екологічну ситуацію в регіоні;
6.2)	робити висновок щодо ефективності здійснення екологічної політики на державному та регіональному рівнях;
6.3)	передбачати наслідки нераціонального природокористування;
6.4)	захищати свої переконання про необхідність підвищення екологічної культури влади та населення.

7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) створювати презентації про красу рідного краю;
7.2) скласти перелік основних екологічних проблем своєї місцевості;
7.3) пропонувати шляхи вирішення проблеми засмічування місцевості;
7.4) скласти програму поліпшення стану навколишнього природного середовища своєї місцевості.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Біологічне та соціальне у природі людини.

Походження і еволюція людини. Біосоціальна суть людини. Антропология. Час еволюції людини. Дослідження Ч. Дарвіна. Генофонд людини та його збереження. Збереження цілісності організму людини в сучасних соціально-економічних умовах. Поняття індивід. Людина як єдиний біосоціальний феномен.

Тема 2. Загальні закономірності впливу екологічних факторів на людину та людське суспільство.

Сила дії екологічного фактора. Оптимум і пессимум. Екологічна валентність виду. Головні екологічні закони, принципи і правила.

Адаптація людини до стресогенних факторів. Процеси адаптації людського організму до низьких і високих температур, режиму рухової активності та гіпоксії. Залежність конституції тіла і расових особливостей людини від кліматогеографічних умов. Поняття про екополітику.

Тема 3. Еколого-демографічний стан людства.

Динаміка та прогноз показників народонаселення земної кулі та України. Основні чинники захворюваності населення: проблеми збалансованого харчування, стан складових довілля, соціально-екологічні проблеми держави. Демографо-екологічна ситуація у світі. Світові та регіональні демографічні показники.

Тема 4. Забруднення навколишнього природного середовища та здоров'я людини.

Негативні фактори впливу на організм людини. Фізичні, хімічні, біологічні і соціальні фактори впливів на людський організм. Роль і функції хімічних елементів в організмі людини. Інтотоксикація організму. Негативна дія на людський організм шуму і вібрацій у навколишньому середовищі, електромагнітних полів, електричного струму та іонізуючого випромінювання, а також хімічних факторів. Біологічні забруднення природного середовища та їх вплив на людину та людське суспільство. Ковід-19 як фактор забруднення глобальної екосистеми. Вплив ковід-пандемії на глобальну соціоекосистему.

Тема 5. Екологічний моніторинг соціоекосистем.

Індикатори екологічних проблем, екологічна діагностика. Територіальна диференціація захворювань, їх зв'язок з нераціональною господарською діяльністю людини. Регіонування території України згідно з показниками техногенного навантаження: зона екологічної катастрофи, дуже забруднені території, умовно чисті території. Класифікація галузей промисловості за ступенем шкідливого впливу на НПС. Шляхи розв'язування соціально-екологічних наслідків аварії на ЧАЕС.

Особливості розв'язання регіональних екологічних проблем. Екологічний паспорт Хмельниччини. Регулювання якості навколишнього середовища з урахуванням регіональних умов господарювання. Генетично модифіковані організми.

Тема 6. Рекреаційні аспекти екології людини.

Необхідність рекреації населення України. Переваги відпочинку та оздоровлення в умовах в яких людина народилась, росла та проживає тривалий час. Небезпеки різкої зміни географо-кліматичних умов. Туристично-рекреаційний потенціал України та Хмельниччини. Програма розвитку туризму на Хмельниччині.

Тема 7. Поняття про екологічну свідомість, екологічну культуру та її складові.

Сучасні філософсько-методологічні концепції розвитку природоохоронної свідомості. Поняття про екологічний та моральний імперативи. Рівень екокультури та екоосвідомості громадян України.

Тема 8. Характеристика та основні засади стійкого (збалансованого) розвитку суспільства.

Перехід глобальної соціоєкосистеми до стану самопідтримки з метою виживання всього живого на планеті Земля (за матеріалами екологічних конгресів у Ріо-де-Жанейро, Йоханесбурзі, Токіо). Міжнародне співробітництво по збереженню довкілля. Головний документ ЮНЕСКО – “Порядок денний на XXI століття”. Неурядові міжнародні організації з питань екології.

Тема 9. Правові аспекти раціонального природокористування.

Екологічне право в Україні та проблеми з його реалізацією. Правове регулювання використання природних ресурсів України. Екологічне законодавство та його вплив на нормалізацію екологічної ситуації в Україні. Деякі чинні міжнародні угоди, які уклала Україна в галузі екології.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання					Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Інд.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Інд.зав.	СРС		
1	Біологічне та соціальне у природі людини.	10	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
2	Загальні закономірності впливу екологічних факторів на людину та людське суспільство.	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
3	Еколого-демографічний стан людства.	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
4	Забруднення навколишнього природного середовища та здоров'я людини.	22	6	6	-	-	10	-	-	-	-	-	-
5	Екологічний моніторинг соціоєкосистем.	16	4	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
6	Рекреаційні аспекти екології людини.	14	2	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
7	Поняття про екологічну свідомість, екологічну культуру та її складові.	10	2	2			6						
8	Характеристика та основні засади стійкого (збалансованого) розвитку суспільства.	14	4	2			8						

9	Правові аспекти раціонального природокористування.	10	2	2			6						
	Всього годин:	120	26	26	-	-	68	-	-	-	-	-	-

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;
- 5) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
- 6) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. Структура залікового білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарухування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Київ: Українська правнича фундація, 1996. 127 с.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 року № 5403-VI. *ВВР України*. 2012.
3. Екологія і закон. Екологічне законодавство України: в 2 т. / За ред. В.І. Андрейцева. Київ: Юрінком Інтер, 1997. Т. 1 704 с.; Т.2. 576 с.
4. Про охорону навколишнього середовища: Закон України від 19.03.2009 року № 30. *ВВР України*. 2000. № 30 (із змінами та доповненнями).
5. Про екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 року, № 8. *ВВР України*. 1995. № 8 (із змінами та доповненнями).

7.2. Основні джерела

1. Андрейцев В.І. Екологічне право: підручник. Київ: Істина, 2001. 544 с.
2. Батлук В.А. Основи екології: підручник. Київ: Знання, 2007. 519 с.
3. Бобильов Ю.П. Екологія: базовий підручник для студентів ВНЗ. Харків: Фоліо, 2014. 672 с.
4. Васюкова Г.Т., Ярошева О.І. Екологія: підручник. Київ: Кондор, 2018. 524 с.
5. Основи соціоекології: навчальний посібник / Г.О. Бачинський та ін. Київ: Вища школа, 1995. 238 с.

6. Злобін Ю.А. Основи екології: підручник. Київ: Лібра, 1998. 248 с.
7. Основи екології: підручник / Г.О. Білявський та ін. 2-ге вид. Київ: Либідь, 2005. 408 с.
8. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. Київ: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332 с.
9. Стан навколишнього природного середовища Хмельницької області у 2020 році. Хмельницький: Хмельницька ОДА. Департамент природних ресурсів та екології, 2021. 237 с.

7.3. Допоміжні джерела

1. Барановський В.А. Україна. Еколого-економічне зонування території. Карта. Київ: ВЕЛ, 2001.
2. Барановський В.А. Україна. Забруднення природного середовища. Карта. Київ: ВЕЛ, 2000.
3. Барановський В.А. Екологічний атлас України. Київ: Географіка, 2000. 42 с.
4. Загальна гігієна з основами екології: підручник / за ред. В.А. Кондратюка. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. 592 с.
5. Екологія людини: підручник / О.М. Микитюк та ін. Харків: Ранок, 2002. 208 с.
6. Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Львів: Новий Світ-2000, 2010. 248 с.
7. Екологічна енциклопедія: у 3т. Київ: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2008.
8. Юглічек Л.С., Виговська Т.В. Екологічна мережа Хмельниччини: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 96 с.
9. Шмандій В.М., Солошич І.О. Управління природоохоронною діяльністю: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 296 с.

8. Інформаційні ресурси

1. <http://www.ecoleague.net> – Всеукраїнська екологічна ліга (ВЕЛ)
2. <http://www.ecoleague.net> – Екологічний вісник ВЕЛ
3. <http://www.menr.gov.ua>- міністерство екології та природних ресурсів.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державна служба статистика.